

Technická univerzita v Liberci

Textilní fakulta

ANOTACE

Název tématu:

Je vám horko? Ovívejte se!

Díky neustálému oteplování se stává pobyt vně i uvnitř náročným i pro zdravého člověka. Proto je cílem této práce znovu zařazení vějíře nejen jako oděvního doplňku, ale také jako pomůcky, bez níž se dnešní člověk jen těžko obejde.

Záměrem je navržení několika sad doplňků sloužících k ovívání, které budou určeny pro muže i ženy, teenagery i dospělé.

Tradiční materiál jako papír, textil, kůže, či peří, je nahrazen technickým materiálem, duralovým plechem, s povrchovou úpravou eloxováním a plastem s řezanými polepy.

ANNOTATION:

Do you feel hot? Make a breeze!

Because of global warming coming staying outside or inside more difficult even for healthy human. That is why I am trying to return fan like an attire accessory as well as a gadget which is daily need.

The main idea is to designed a several sets of accessories servants to make a breeze. They should be useful for ladies, men or teenagers.

The traditional materials of fan like paper, leather, textile or feathers are replaced by two technical materials. By anodized Dural and plastic with cut stickers.

Poděkování

Chtěla bych zde poděkovat paní M.A. Ludmile Šikolové za odborné vedení a výtvarnou pomoc při realizaci své bakalářské práce. Také děkuji vedení a zaměstnancům firmy **Rekuper Sychrov s.r.o.**, zvláště pak jednatelem firmy, panu Ing. Pavlu Vondrákovi a programátoru Jaroslavu Pipkovi.

Klíčová slova

Vějíř

Ovívání

Kruh

Dekor

Barva

Obilí

Ovoce

Keywords

Fan

Fanning

Circle

Decor

Colour

Cereals

Fruits

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v Univerzitní knihovně TUL.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše).

Beru na vědomí, že si svou bakalářskou práci mohu vyzvednout v Univerzitní knihovně TUL po uplynutí pěti let po obhajobě.

V Liberci, dne 16. května 2005

.....

Podpis

OBSAH

1. ÚVOD	1
1. TEORETICKÁ ČÁST	2
1.1. Historie vějířů	2
1.1.1. rané období	2
1.1.2. středověk	4
1.1.3. 16-20století	5
1.2. Dobové materiály, vzory a dezény	7
2. TECHNOLOGICKÁ ČÁST	11
2.1. Použité materiály	11
2.1.1. Dural	11
2.1.2. Houževnatý polystyren	12
2.2. Použité technologie	12
2.2.1. Laser	13
2.2.2. Broušení	14
2.2.3. Elox	14
2.2.4. Plotter	15
3. REALIZACE	16
3.1. Inspirace	16
3.2. Tvary	16
3.3. Dekor	17
3.4. Barvy	21

3.5. Sady	22
3.5.1. Dámská 1.....	22
3.5.2. Dámská 2	22
3.5.3. Dámská 3	23
3.5.4. Dámská 4	23
3.5.5. Dámská 5	24
3.5.6. Pánská 1	24
3.5.7. Pánská 2	25
3.5.8. Tropický koktejl	25
4. ZÁVĚR	26
5. LITERATURA	27

ÚVOD

Svou bakalářskou práci jsem se rozhodla zaměřit na doplněk, který byl pro dámy minulých století nepostradatelným kouskem garderoby. Na vějíř.

Změnou životního stylu a následně odívání, však ztratil postupně svou funkci, až se stal nakonec zbytečným. Paradoxně je to životní styl a tempo 21.století, které mě přimělo zaměřit se na tento krásný, ale hlavně užitečný oděvní doplněk.

Náš životní styl je plný stresu a spěchu. Koncentrace obyvatel je vyšší, zvyšují se životní nároky i tempo. To má vliv nejen na člověka, ale také na přírodu. Díky své nadměrné spotřebě a enormní produkci průmyslu, jsme se zasloužili o nejhorší ekologickou katastrofu – globální oteplování.

Díky neustálému oteplování, vysoké koncentraci lidí a stresových situací, se stává pobyt vně i uvnitř náročným také pro zdravého člověka. Dnes jsou sice v místnostech běžně instalovány ventilátory, nebo moderní klimatizace. Taktéž dopravní prostředky dnes bývají klimatizované. Ale co taková hromadná doprava s malinkatými okénky v přeplněných autobusech, či tramvajích? Úřady plné nervózních a potících se lidí ve frontách? V takových případech obvykle se stoupající nervozitou, stoupá i naše tělesná teplota a začínáme se více potit. Vzduch je nedýchatelný, hledáme po kapsách zapomenutý program z kina, leták, který nám kdosi na ulici strčil do ruky, nebo obálku, kterou chceme právě odeslat. Uděláme cokoli, abychom se mohli ovívat, ochladili se a zklidnili si tak svůj zrychlený tep. Proto jsem se rozhodla navrátit vějíři zpět místo funkčního oděvního doplňku, aby byl pohotovým pomocníkem ve chvílích, kdy je nám horko.

K realizaci první části práce jsem si vybrala moderní technický materiál, dural. Zvolila jsem jej pro jeho pevnost, velmi malou hmotnost a variabilitu povrchových úprav. Pro realizaci druhé části jsem rovněž použila soudobý materiál, tzv. houževnatý polystyren. Jeho nesmírnou předností je pružnost a snadné lepení. Hladký povrch umožňuje využití nejrozličnějších povrchových úprav. Já jsem zvolila barevné polepy.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Historie vějířů

1.1.1. rané období

Ve chvíli, kdy rozechřátý člověk zjistil, jak osvěžující je vánek způsobený například pohybujícím se listem, byla na světě nejspíš první ochlazovací pomůcka.

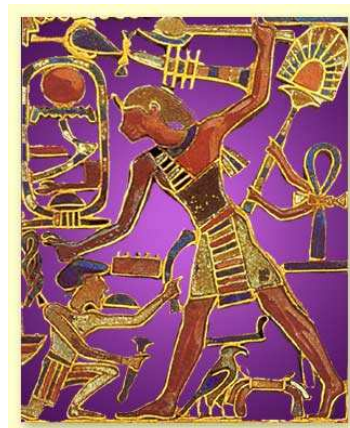
Samotná historie vějířů je stará asi 5000 let. Od starověku měl vějíř dvě funkce. Obřadní symbolickou a funkční dekorativní. Používaly se k ochlazování, odhánění hmyzu, při tanci nebo náboženských obřadech.

V průběhu vývoje byly vějíře vyráběny z různých materiálů. Ty nejstarší měly podobu listu nebo plochého předmětu, většinou na dlouhé tyči. To proto, že panovník se neovíval sám, ale zaměstnával celé zástupy sluhů “ovívačů”. Tím byli známí Egypťané a staří Asyřané. Záznamy najdeme v egyptských hrobkách na reliéfech a malbách (obr.č.1,2,3). Nejstarší vějíře jsou známy jako stínící nebo listové. Ty byly ovládány ručně k vytváření vánku a odhánění hmyzu.

obr.1

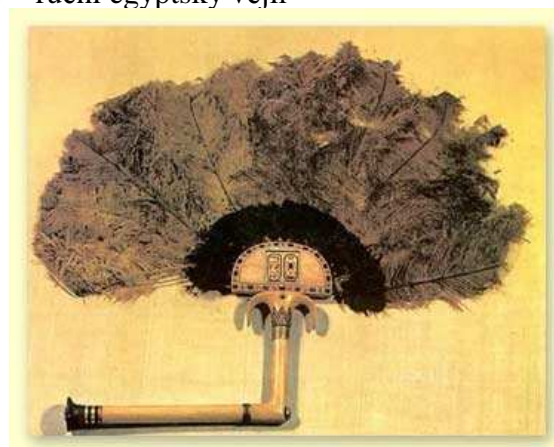
obr.2

obr.3

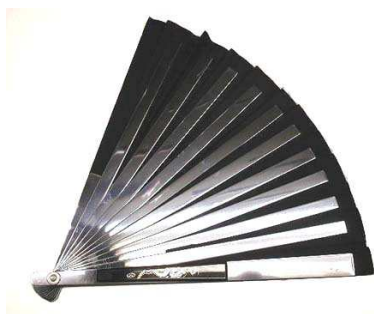
obr.4 – ruční egyptský vějíř

Byly vyráběny ze suchých palmových listů nebo peří. Držátka zhotovovali u běžných vějířů z bambusu, u speciálních (např. pro panovníka) byly ze zlata. Egypťané, Asyřané, Etruskové, Řekové a Římané používali vějíř především jako ochlazovací prostředek.

V Číně měl obřadní význam a byl spojován se starobylými mytickými a historickými znaky. V orientu jej muži nosili jako symbol vojenské hodnosti, moci a společenského postavení. Málo známou skutečností zůstává použití vějířů jako zbraní. Tzv. „tessen“ je kovový vějíř používaný v bojovém umění (obr. č.5,6).

obr.5

obr.

V Japonsku patřily odedávna k tradičním oděvním doplňkům. Dodnes se v této zemi používají při různých slavnostech (například šintoistických). Vějíř používá rozhodčí Sumo nebo také herci divadla Nó. Neplní pouze dekorativní funkci, ale také komunikační. Jeho pohnutím nebo nakloněním se naznačuje například pláč, smutek, radost atd.

Dva základní typy vějířů v Japonsku jsou: **Učiwa** - ploché malované, původně převzaté od Korejců (obr. č.7) a **Ógi** – skládací (obr. č. 8,9).

obr. 7

obr. 8

obr. 9

1.1.2. Středověk

Z dostupných pramenů jsem zjistila, že byl vějíř v Evropě používán už ve středověku. V ukázkách (obr.10,11,12) jsou vějíře na dlouhých tyčích, terčovitého tvaru, z kovu, malovaný a péřový.

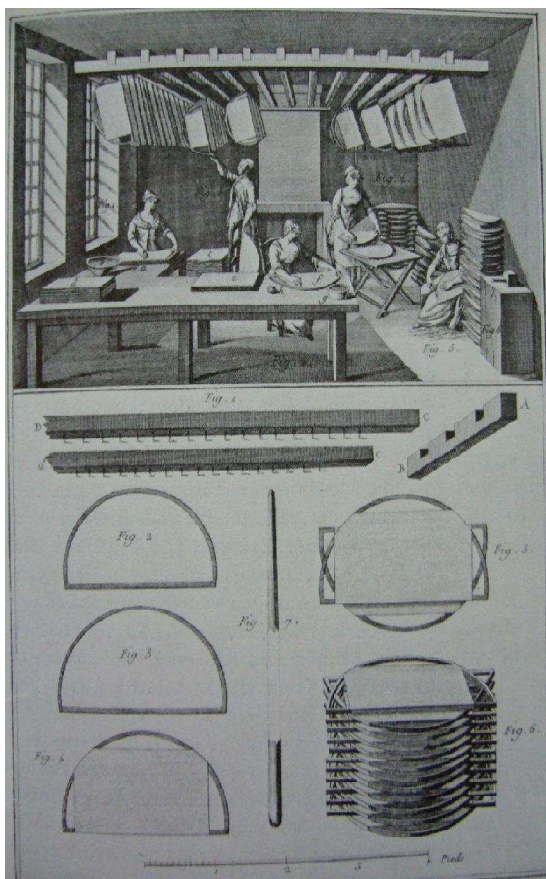
10. Služka ovívá své pány při obědě na zahradě, 11. Komorná, ovívající svého spícího pána.

12. Sluha ovívající svého pána při audienci.

1.1.3. 16. - 20. století

Od středověku, kdy byl vějíř poprvé v Evropě představen, se stal velmi populárním. Jako módní doplněk zobecněl v 16. století a postupně se stal ozdobou žen po několik staletí. Francouzskému dvoru byl představen Kateřinou Medicejskou, ale oblibu si získal až za Ludvíka XIV. Vějíře se začaly vyrábět ve velkém. Kolem roku 1750. Po celé Paříži vzniklo kolem 150 dílen na výrobu vějířů (obr.13).

obr.13

Nejprve se objevují vějíře tzv. listové. V 16. stol. Se objevují i vějíře „vlajkové“ (obr.14 a 15)

Obr.14

obr.15

Velmi oblíbenými byly vějíře perlové. Stále však měly podobu pevného terče s držátkem. Obrázky 16-19 jsou ukázkou modelů od italského módního návrháře 16.století.

obr.16

obr.17

obr.18

obr.19

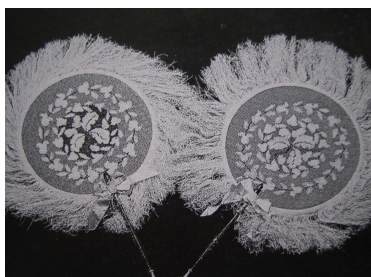
V sedmnáctém století byly již hojně rozšířeny skládací vějíře, které byly do Evropy importovány z Číny. Byly ceněny jako šperky a tak byly z počátku určeny jen na královské dvory, jako drahé hračky. V tomto století vyvinuly dámy na španělském dvoře zvláštní řeč vějířů. A to díky přísné dvorní etiketě, kdy nebylo přípustné smlouvání schůzek nebo jiná intimní konverzace mezi mužem a ženou. V roce 1830 byla pravidla této „řeči“ přeložena do němčiny a angličtiny. Existovalo mnoho způsobů, jak vějíř k tomuto dorozumívání používat. Zachovalo se však jen několik gest. Jko například: vějíř, držený levou rukou před obličejem znamenal - hledám seznámení, třepotat vějířem v levé ruce - jsme pozorováni, kdežto stejné gesto v ruce pravé znamenalo - miluji jiného, zavřený vějíř - miluješ mne? Vějíř, spočívající na pravé tváři znamenal – ano, spočívající na rtech – nevěřím ti. Přejíždění prstů po žebrech vějíře – chci s tebou mluvit, pomalé ovívání – nemám zájem.

Osmnácté až devatenácté století bylo obdobím největšího uměleckého rozmachu vějířnického řemesla. A to především díky řemeslníkům, kteří se rozdělili na specialisty pro zpracování listů a rukojetí. Navrhováním a výrobou rukojetí se zabýval také Petr Carl Fabergé. V devatenáctém století se ještě tento doplněk těšil mezi dámami oblibě, především jako doplněk k večerním toaletám a sešněrovaným krinolínám.

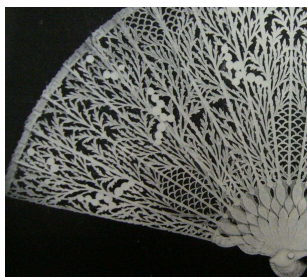
Dvacáté století tomuto doplňku už nepřálo. A i když se v roce 1919 zvedla vlna nadšení pro vějíře, nešlo už mnohdy o takové skvosty, jako třeba v 18. století. Zejména díky používání nového materiálu, kterým byl celuloid, získává průmyslově vyráběný vějíř podobu spíše galanterní. Nakonec změnou životního stylu a odívání, upadl vějíř v zapomnění. A jeho používání se stalo spíš výstředností.

1.2. Dobové materiály, vzory a dezény

K výrobě vějířů se používaly tyto materiály - ptačí kůže (labutí, kuřecí) obr.20, kosti obr.21, perleť obr.22, dřevo obr.23, hedvábní obr.24, papír obr.25, želvovina obr.č.26, slonovina obr.č.27, drahé kovy (stříbro, zlato) obr.č.28, peří obr.č.29, krajka obr.č.30.

obr.20

obr.21

obr.22

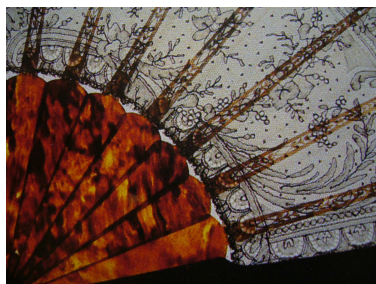
obr.23

obr.24

obr.25

obr.26

obr.27

obr.28

obr.28

obr.29

obr.30

Listy vějířů potažené jemným hedvábím, pergamenem, kůží nebo papírem, byly často zdobeny malbou s biblickými, mytologickými nebo světskými scénami (obr.31,32,33)

obr.31

obr.32

obr.33

V oblibě byly také zvířecí, květinové nebo orientální motivy (obr.34,35,36,37)

obr.34

obr.35

obr.36

obr.37

Ke zdobení vějířů se používalo nejrůznějších technik. Malba, vyšívání, vyřezávání, intarzie, zlacení nebo lakování (obr.38,39,40,41). Zdobícím materiálem bylo peří, drahé kovy a kameny, flitry, hedvábné nitě, krajka, papírové a textilní květiny (obr.42,43,44,45).

obr.38

obr.39

obr.40

obr.41

Obr.42

obr.43

obr.44

obr.45

V 19. století byla v módě výroba vějířů na zakázku, ke speciálním příležitostem. Například vějíře na plesy s vepsaným tanečním pořádkem, vějíře doplňující róby s klobouky určené na dostihy atp. Módní doplňky byly reflexí doby a životního stylu. Podle toho se také měnily motivy, tvary a zpracování vějířů (obr.46,47,48).

obr.46

obr.47

obr.48

2. TECHNOLOGICKÁ ČÁST

2.1. Použité materiály

Při výběru materiálů pro realizaci jsem kladla důraz na minimální hmotnost, pevnost, možnosti povrchových úprav a dobrou obrobiteľnost. Zároveň bylo mým cílem zaměřit se na soudobé a moderní materiály. 21. století je často označováno jako století kovu a plastu, a proto jsem si vybrala kov, který je soudobý a hojně využívaný v různých průmyslových odvětvích, jako je např. letectví, v obranném průmyslu, při stavbě lodí, automobilů, jednoúčelových strojů a k výrobě forem.

Pro druhou část práce jsem zvolila tvrzený, tzv. houževnatý polystyren. Je velmi pružný a snadno obrobiteľný. Běžně je využíván v modelářství, k obkládům, pro potisk, podklad pro výrobu reklamních panelů, jako izolační materiál, pro technické výlisky, na díly pro elektrotechniku, bílou techniku, automobilový a textilní průmysl. Vzhledem k jeho dobrým tvářecím vlastnostem je oblíbeným materiálem pro vakuové lisování. Výhodou je i snadné lepení za pomoci toluenu, eteru nebo perchlorethylenu.

2.1.1. Dural

Dural a jeho slitiny mají vynikající mechanické vlastnosti a nízkou měrnou hmotnost, která je téměř třikrát nižší než u oceli. Jsou dobře obrobiteľné, pevné (pevnost se zvyšuje tepelným opracováním a zušlechťováním) a nepružné. Dural je velmi tuhý, dá se svářet v ochranné atmosféře nebo spojovat lepením a je vysoce odolný vůči korozi. Pro tyto vlastnosti se stává nenahraditelným výrobním materiálem ve většině průmyslových odvětví.

Nedostatkem duralových slitin je neschopnost tlumit otřesy a pohlcovat rázy, neboť mají malou anelasticitu.

Dural je slitina hliníku (93,7 %), mědi (4,3 %), hořčíku (1,4 %) a manganu (0,6 %). Byl objeven v roce 1906 Alfredem Wilmem v Německu.

Používané třídy hliníkových materiálů:

- 2000 – nesvařitelné, vytvrditelné za tepla, pevné, výroba komponentů, slitiny (AlCuMg)
- 3000 – slitiny AlMn
- 5000 – svařitelné, nevytvrditelné
- 6000 – svařitelné (nutná tepelná úprava), vytvrditelné za tepla, slitiny AlMgSi
- 7000 – svařitelné, vytvrditelné za tepla; slitiny AlZnMg
- 7075 – nejpevnější hliníková slitina

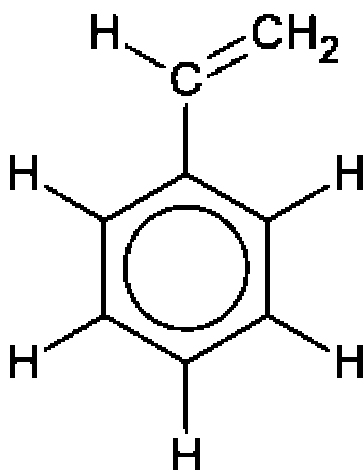
2.1.2. Houževnatý polystyren

Výchozí látkou pro výrobu houževnatého polystyrenu je polystyren. Je to čistá, tvrdá a lesklá hmota, málo houževnatá, při nárazu praská. Měkne v rozmezí 80 – 100 °C a rozpadá se při teplotách nad 25 °C. Odolává vodě, kyselinám, louchům, rostlinným olejům, etylakoholu, metylakoholu. Rozpouští se v aromatických uhlovodících. Neodolává kyselině fluorovodíkové, koncentrované kyselině dusičné, eteru, ketonům, chlorovaným a aromatizovaným uhlovodíkům, benzínu, terpentýnu, minerálním olejům, dehtu nebo změkčovadlům.

Polystyren je jedním z nejrozšířenějších tepelně zpracovatelných plastů, tzv. termoplastů a nejlepších elektroizolantů. Lze z něj vyrobit velmi tenké vrstvy, které mohou být průhledné a nahrazují mnohdy slídu. Velmi dobře se barví. Velké využití má jako termoizolant pro chladicí techniku. Nevýhodou je jeho hořlavost.

Čistý polystyren nevyhovuje, pokud jde o rázovou houževnatost (pevnost v nárazech) a pevnost v tahu. Proto se vyrábí takzvaný houževnatý polystyren, kdy se do roztaveného polymeru přidá elastická složka (např. polybutadien).

strukturní vzorec styrenu

2.2. Použité technologie

Stejně jako při výběru materiálů, i zde jsem se zaměřila na moderní technologie.

Pro zpracování duralu jsem si vybrala řezání laserem, povrchovou úpravu broušení a následně eloxování. Ke zpracování plastu jsem použila ruční řezání a pokrytí polepy, řezanými na plotteru. Řezání jak kovu, tak polepů bylo provedeno lasery.

2.2.1. Laser

Základem každého řezacího systému je zdroj laserového svazku tzv. rezonátor. Paprsek je z rezonátoru systémem zrcadel doveden až k řezací hlavě nesené na portálu řezacího stolu.

Dnes užívané CNC stoly určené pro řezání ve 2D jsou v zásadě dvou koncepcí: s tzv. hybridní optikou, kdy v jedné ose vykonává pohyb upnutý materiál a v druhé se pohybuje řezná hlava nebo s tzv. létající optikou, kdy pohyb v obou osách vykonává řezná hlava. V řezné hlavě je paprsek zaostřen do technologicky přesně definovaného ohniska závislého na typu a tloušťce materiálu - obecně platí, že čím je menší tloušťka a větší tvrdost materiálu, tím je řez preciznější. Nedochází k tvorbě natavenin, řez má jasnější a přesnější konturu.

K řezání se používají tyto tři způsoby, kdy je působením soustředěné energie laserového paprsku materiál :

- taven a řezná spára je průběžně "profukována" asistenčním inertním plynem nejčastěji dusíkem - tzv. "**tavné řezání**" (čisté nezoxidované lesklé řezy)
- taven a zároveň spalován kyslíkem coby asistenčním plynem při tzv. "**oxidačním řezání**" (řezy s patrnou stopou oxidace)
- případně je taven a odpařován při méně používaném řezání "**sublimačním**"

Pro řezání duralu jsem využila tzv. „tavného řezání“.

2.2.2. Broušení

Po vyřezání vějířů bylo nutné upravit nejen jejich samotný povrch, ale také očistit řezy od okují. Hliník a jeho slitiny jsou pro řezání na laseru dosti měkké, a proto se tvoří nataveniny kovu. U duralu nebyl tento jev tak patrný, jako u hliníku, ale přesto bylo zapotřebí odstranění náhodných zbytků po řezání. Jediné, co je po řezu patrné vždy, je tzv. místo “můstku”, který za nepatrnou část drží vyříznutý komponent v rámu plechu. Toto místo bylo nutné opílovat. Pro drobnost dezénu jsem uvnitřní části ponechala v původní podobě. Kvalita laserového řezu je esteticky přijatelná, zvláště pak u tvrdých kovů. Opilován byl pouze vnější obvod vějířů. Plech, který jsem k výrobě použila měl svou charakteristickou strukturu. Proto jsem jej osmirkovala brusným papírem, zjemnila brusnou houbičkou a celý povrch scelila přešlacením jemnou ocelovou vatou.

2.2.3. Elox

Eloxování, neboli anodická oxidace je oxidace hliníku a jeho slitin, kdy se zesílením oxidační vrstvy na povrchu dosahuje vyšší odolnosti proti otěru a hlavně korozi. Je to elektrochemický proces, při kterém se hliníkový podklad pólovaný jako anoda ponoří do vodného elektrolytického roztoku kyseliny sírové, šťavelové nebo chromové .

Dříve než začne eloxování, musí být zpracovávaný díl absolutně čistý. I nejmenší znečištění povrchu nebo otisky prstů mohou výsledek silně poškodit. Moří se v hydroxidu sodném.

Na ploše styku hliníku s elektrolytickým roztokem dochází k elektrochemicky vyvolané reakci, která následně vede k vytvoření odolné vrstvy oxidu hliníku. Pórovitost vrstvy má podstatný vliv na vybarvování a celkový vzhled.

Kromě profesionálních barev na eloxování se k barvení hodí také mnohé barvy na textil. Intenzita zbarvení závisí na mnoha faktorech, jako např. na době eloxování a barvení, čistotě materiálu nebo na typu a koncentraci použitého barviva. Po vybarvení je nutné provést utěsnění pórů. Zpracovávaný díl zavěsíme na jednu hodinu do vařící vody. Tak se uzavřou póry povrchu, které vznikly při eloxování a jsou případně vyplněny barvou, čímž povrchová vrstva získá svoji mimořádnou tvrdost.

2.2.4. Plotter

Zvláštní třídou plotterů jsou tzv. “vyřezávací plottery”. Ty jsou v zásadě pouze variací perových plotterů, od kterých se odlišují tím, že místo pera jsou vybaveny speciálním vyřezávacím nožem. Jako médium se ve spojení s těmito plottery využívá dvojvrstvá fólie, kdy spodní vrstva je pevný nosný materiál, který není vyřezávacím nožem proříznut, na který je přilepena prořezávaná samolepící vrchní vrstva .

Řezané polepy je nutné nejprve vykreslit na počítači v příslušném grafickém programu a uložit soubory do správného formátu tak, aby bylo možné řezat.

Některé vyřezávací plottery otáčejí vyřezávací nůž aktivně, podle směru vyřezávání, jiné jen pasivně odvozeně od pohybu kreslící (vyřezávací) hlavy a fólie. Plottery s aktivním otáčením vyřezávacího nože umožňují dosáhnout jemnějších přechodů při prudkých změnách směru vyřezávání. Řízení otáčení vyřezávacího nože elektronikou však zvyšuje významně jejich cenu a nepříznivě působí i na rychlost vyřezávání.

3. REALIZACE

3.1. Inspirace

K vytvoření řady doplňků, sloužících k ovívání mě přiměla má osobní zkušenost. Jednak nemám ráda horko, jsem citlivá na pachy a kvůli potížím s dýcháním špatně snáším pobyt ve vydýchaných prostorech. Zažívám denně bezpočet situací, kdy bych ocenila osobní ovívátko, které by nejen plnilo svou funkci, ale zároveň působilo esteticky.

Každé léto pozoruji lidi, natěsnané v tramvaji, či autobuse, jak bezmocně lapají po dechu a snaží se ovívat čímkoli, co jim přijde pod ruku. Pamatuji si závistivé pohledy spolucestujících, když jsem vytáhla své omšelé papírové ovívátko! Tehdy mě napadlo, že bych se měla zaměřit na vějíř, který je v dnešní době bohužel již zapomenutým doplňkem. Přitom by mohl lidem pomoci ve chvílích, kdy je jim horko.

Při hledání tvarosloví a mechanismů, jsem prošla několika etapami. Od návrhů vějířů skládacích, uzavíratelných do pouzder, typu puzzle, kdy několik částí tvořilo celek, až po listové, jejichž plocha je jednoduchá a jsou vyrobeny bez zvláštní mechaniky.

Mou snahou bylo vytvoření tvarově jednoduchého, bezporuchového a funkčního ovívátka, které bude vždy připraveno k použití. Proto jsem volila pevný materiál v prostém designu, který nebude vyžadovat zvláštní péči, narozdíl od klasického papírového, či textilního vějíře, který se snadno roztrhne nebo ušpiní.

3.2. Tvary

Vzhledem k jednoduchosti použití vějíře, zvolila jsem prosté i jeho tvary. Čistota a technický ráz materiálů mě vybízela k jejich přesnému zpracování. Vybrala jsem si proto formu oprostěnou od veškerých mechanických a plastických prvků, abych tak docílila subtilnosti a lehkosti ovívátka.

U kovových vějířů jsem kruhový tvar považovala za ideální z hlediska neomezených možností uchopení. Protože jsem se při navrhování nezaměřila na jednotlivé typy lidí (levák, pravák, malá, velká dlaň, silné, tenké prsty atp.), nebylo pro mne přesné vymezení uchopení přijatelné. Zároveň mi kruh vyhovoval i z praktického hlediska. V tašce se nezasekne v některé z přihrádek, o zbytečné výstupky se neporaníte ani si neroztrhnete oděv. Kruh je ideální tvar, jež dá plně vyniknout řezanému dekoru, který jej plošně pokrývá.

Při realizaci plastových ovívátek jsem vycházela z druhu použitého materiálu a jeho užitných vlastností. Jako jsou měkkost a zároveň pružnost, odolnost a omyvatenost povrchu. Proto jsem navrhla soupravu tzv. “pod slunečník”, kdy je možno použít ovívátka na pláži, na zahradě u bazénu nebo při koupání u rybníka.

Svémi parametry jsou ovívátka vhodná nejen pro dospělé, ale také pro děti. Tvary i barvy jsou tedy veselé. A protože se celou mou prací prolíná letní tematika, zvolila jsem pro tuto sadu motivy ovoce v jeho nejprostší podobě. Druhy ovoce jsem vybírala tak, aby bylo tvarově sympatické a snadno uchopitelné. Kontury mají zjednodušený, ale realistický tvar.

3.3. Dekor

Jak již bylo výše zmíněno, celá má práce je inspirována obilím a ovocem. K finální podobě ovocných ovívátek jsem se propracovala od papírových, plochých vějířů s děrováním a verzi plastových s barevnými polepy.

Papírové měly tu vadu, že po intenzivním používání měly v místech perforace tendenci vytvářet nevzhledný lom. To jsem původně chtěla řešit laminací, ale technická realizace nebyla možná.

Plastové s barevnými polepy a děrováním jsem nakonec zavrhlá, protože jejich vzhled nebyl pro mě zajímavý a děrování v plastu vytářelo při pohybu nepříjemné zvuky.

Nakonec jsem si k realizaci vybrala plastová ovívátka s jednobarevným, plošným polepem, jež osloví především konturami tvarů. Ty jsou dokresleny detaily (pecičkami, charakteristickou strukturou ovoce atp.) v podobě lesklých, průhledných, bezbarvých polepů. Ty pak tvoří na matné ploše lesklý akcent, dodávající pocit nevтіravě decentního efektu měňavosti.

U kovových vějířů se motiv léta rozvíjí v řezaném dekoru uvnitř jednotného tvaru kruhu. Při hledání ornamentu jsem se nejprve inspirovala zajímavými obrázky vytvořenými v obilných polích. Zajímalo mě na nich právě pojetí kruhu. Ale stále to pro mne ještě nebyl dekor, který jsem hledala – jednoduchý, modifikovatelný s možností skládání do obrázků.

Protože jsem k řezání dekoru chtěla použít laser, musela jsem při výběru motivu zohlednit tato kritéria – technické možnosti laseru, zachování celistvé plochy po řezu a užitné vlastnosti vějíře.

Pomyslně jsem si tedy rozebrala obilné pole na jednotlivé klasy a následně zrníčka. S těmi jsem pak pracovala jako s budoucím dekorem svých vějířů. Skládáním, seskupováním a postupnou geometrizací zrna jsem vytvořila několik vzhledově odlišných, charakterově však navzájem souvisejících skupin. V jedné z nich mají obilky charakter vlnících se klasů, v další je zrnko fragmentem, složeným do rozmanitých obrazců.

V poslední řadě je zrníčko stylizováno do geometrického obrazce, jehož skládáním jsem docílila mírného efektu optického klamu. A lehce se tak dotýkám stylu op-art.

Uměleckého směru, který se začal rozvíjet koncem 50. a počátkem 60. let 20. století. Je to matematicky orientovaná forma abstraktního umění, která je všeobecně charakterizována hranatými, černými a bílými vzory nebo geometrickými tvary, jenž používají opakování jednoduchých forem a barev k vytvoření kreativních, vibrujících efektů. Ty jsou založené především na perspektivě prostoru. Využívá se nedokonalosti zraku, kdy oko diváka podléhá optické iluzi a je tak vtažen do nitra statického obrazu, který se stává v lidském oku magickou hrou. Tento směr se neprojevil jen v malířství, ale také v sochařství, architektuře, užitném umění, či v oděvním návrhářství (obr.49-52).

Ve své práci se nezabývám stylem op-art v takové míře, jako např. Victor Vasarely, J.R. Soto, Bridget Riley, Richard Anuszkiewicz a jiní. I přesto mě navrhování v tomto duchu pohltilo, bylo velmi inspirativní a zábavné.

Victor Vasarely

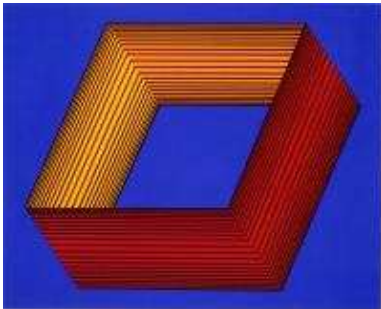
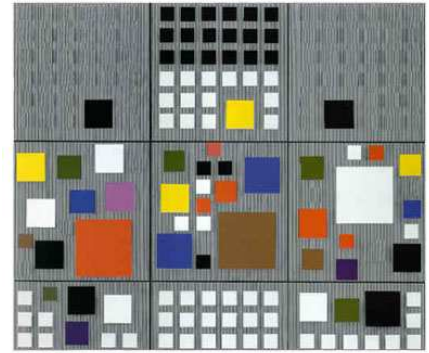

Yaakov Agam

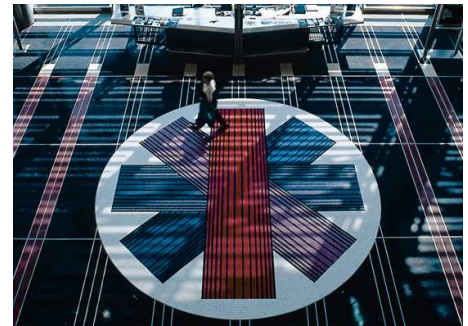

J.R. Soto

Richard Anuszkiewicz

obr.49

obr.50

obr.51

obr.52

3.4. Barvy

Barvu začal člověk používat už v pravěku. Předpokládá se, že výběr barev byl z počátku náhodný a člověk využíval jen přímých přírodních zdrojů barviv – barvicích částí rostlin, hlínky a podobně. Ze začátku je lidé využívali k barevnému zdobení těla. Pak se objevuje barva i v malbách na stěnách jeskyní, kde už začíná mít svůj určitý smysl: rudá – krev, okr - srst zvířat, hnědá - země atp.

S vývojem začalo barvení pronikat i do jiných odvětví, než bylo malířství. Začínají se barvit tkaniny, malba na papyrus, barevné glazury na keramice atd. Barva získává nejen symbolický, ale i náboženský význam. Například modrá barva byla v Egyptě přisuzována bohům, rudá symbolizovala život, stejně jako zelená, zlatá a žlutá znamenala plodnost a věčnost, hnědá barvu země atd.

Symbolika je podstatnou funkcí barvy jak pro rituální, tak i světské využití. Významy se ale liší podle druhu kultury a jejího náboženství. Například v orientu je bílá barvou smutku. V západní kultuře a Japonsku je barvou svatebních šatů (symbol čistoty), k vyjádření smutku používají černou. V čínské tradici je červená barvou štěstí. Pro křesťany symbolizuje krev mučedníků. V antickém Římě byla považována za barvu královskou a slavnostní. V Islámu je slavnostní barvou zelená. Rozdíly jsou opravdu velké a je jich mnoho.

Barva je ale také nositelem psychologických vztahů a hodnot. Dokáže na nás působit nezávisle na našem vědomí. Tímto se zabývá psychologie barev. Tu mistrně využívají například návrháři interiérů, malíři nebo tvůrci reklam.

Barva nám může také asociovat chuť, teplo, chlad, může působit depresivním, výstražným nebo uklidňujícím dojmem a mají sekundárně vliv na náš zdravotní stav.

Při výběru barev pro soupravy vějířů jsem nejprve vycházela z barevné nabídky eloxu firmy Silka, ve které byla tato úprava provedena. Jako další kritérium byl vzhled a určení vějířů (pánská, dámská). A v neposlední řadě jsem při výběru zohlednila módní trendy, jelikož vějíře jsou navrženy jako oděvní doplňky a tak jsou schopny oděv doplňovat nebo naopak působit jako barevně vypíchnutý solitér.

Barva vějířům dodává osobitý charakter a podtrhuje jemnost řezaného dekoru.

3.5. Sady

Jsou navrženy pro pány i dámy. Tomu je přizpůsoben dekor i použité barvy. Součástí každého vějíře je ochranná papírová obálka.

3.5.1. Dámská 1.

Ornament i barvy, použité v sadě těchto vějířů jsou inspirovány pšeničným polem. Impresionistická vize vlnícího se obilí ve zlatavých, hřejivých barvách letního slunce, proplétajícího se copy klasů. Roztančené klásky obilí svými křivkami působí až secesně a elegantně.

3.5.2. Dámská 2.

V této sadě je s ornamentem pracováno méně realisticky. Klásky jsou rozebrány na jednotlivá zrníčka. I zde je zachována dynamika pohybu vlnícího se pole. Zrnka víří okolo centrálního bodu. Barevnost soupravy jsem volila hodně kontrastní a odvážnou. Královskou magentu, luxusní černou a chladivou stříbrnou.

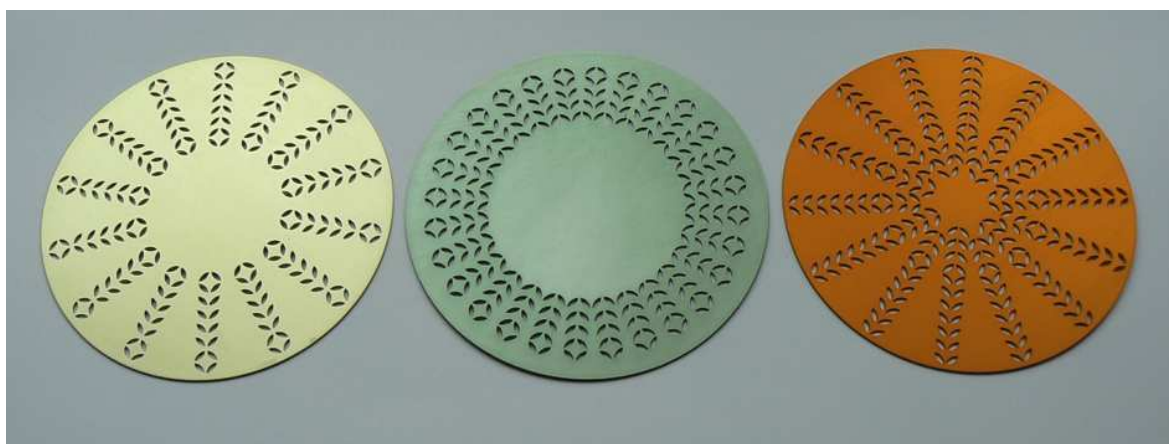
3.5.3. Dámská 3.

Zde už motiv podléhá větší stylizaci. Prostý, minimalistický vzhled v přísně geometrických seskupeních. Futuristickou dynamiku tu vystřídala statika. Dekor stébla se zrnkem působí přesto křehce. Barvy této sady jsou laděny v zelených, chladných tónech. Sytá zelená, svěží zeřeň jarního osení a stříbrná, jako chladivá raní rosa.

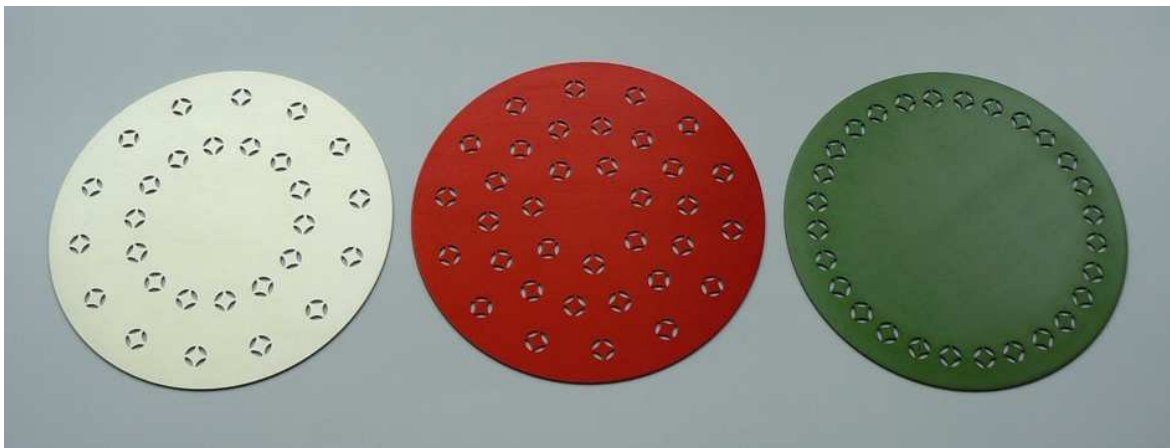
3.5.4. Dámská 4.

Tato souprava je zdobena ornamenty, složenými pouze ze zrněk. Ta jsou seskupena v pomyslné klasy, které soustředně rotují v hustých řadách po celé ploše vějíře. Je tak dosaženo efektu jemné krajky. Barvy jsou v zelené, citrónové a oranžové.

3.5.5. Dámská 5.

Svým vzhledem je tato sada docela jiná od předešlých. Přesto je použito stále stejného motivu zrní. Je uspořádáno do kruhových vzorců. Dekor má čistě geometrický výraz, přesto je díky použitému motivu zrníčka jemný. Použila jsem zde sytou zelenou, šavnatou červenou a světle zelenou, připomínající usušenou trávu.

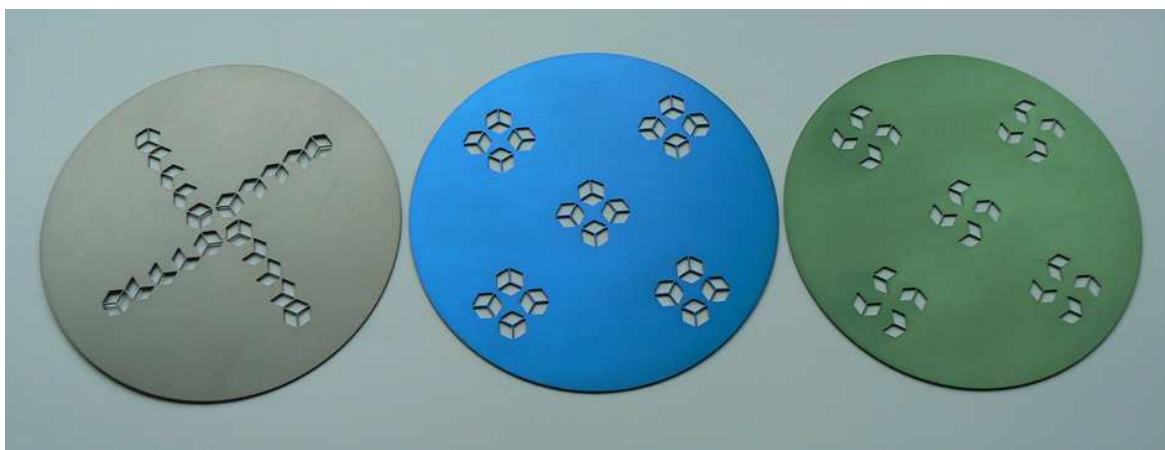
3.5.6. Pánská 1.

Postupně jsem se ve zpracovávaném vzoru zrna dostala k ještě geometričtější formě, ke kosočtverci. U této soupravy zůstalo řádkování zrněk, přejaté z klasů. Přísně matematická geometrie vtiskla vějířům vzhled stylu op-art. Tato čistě linerární a strohá sada byla navržena pro pány. Tomu je přizpůsobena i vybraná barevnost. Chladná a elegantní petrolejová, černá a stříbrná.

3.5.7. Pánská 2.

Druhá sada vějířů pro pány je hravější. Ústřední motiv se shlukuje do krychliček, které se sbíhají a zase rozpouštějí do ztracena, víří okolo středu v řetízcích nebo malých chomáčcích. Barva letní noční oblohy, trávy a kouřová šed' soumraku, to je barevné spektrum této soupravy.

3.5.8. Tropický koktejl

Pro tento set ovívátek jsem použila vzory ovoce, které jsou symbolem léta. Teplo a zralé plody k sobě neodmyslitelně patří. Jasně a veselé barvy šťavatého ovocného koktejlu jahody, limetky, pomeranče, ananasu, citronu, melounu a avokáda.

4. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření několika sad vějířů v jednoduchých a čistých tvarech. Důraz byl kladen na subtilnost, lehkost, odolnost, bezporuchovost, jednoduchost údržby a funkčnost. Vějíře byly zpracovány moderními technologiemi, v soudobých materiálech a novém designu. Až na několik problémů způsobených průmyslovým zpracováním, proběhla realizace podle předpokladů. S výsledkem jsem proto spokojená.

5. POUŽITÁ LITERATURA

Imperial Fans from The Hermitage exhibition. The Fan Museum, 1997-1998.

Mourey, G.: Art nouveau jewellery & fans. Dover Publications, 1973.

Mayor, S.: A collector's guide to fans. Wellfleet Books, 1990.

Mayor, S.: Fächer. Deutsche Erstausgabe, 1981.

Šperky z českých granátů a vějíře ze sbírek Moravské galérie v Brně. Brno, Moravská galérie, 1982.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

